

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Жадько В.А. (м. Запоріжжя)

У статті визначаються ті аспекти глобальних проблем сучасності, які ефективно можуть бути досліджені засобами філософської рефлексії.

Ключові слова: *філософія, глобальні проблеми сучасності, об'єкт, рефлексія, світогляд, типи світогляду*

Вступ

Філософія, переймаючись впродовж усього періоду свого тривалого історичного існування пошуком субстанційних засад світобудови, у наш час органічно вийшла на необхідність ретельного аналізу так званих глобальних проблем сучасності. Справа в тому, що нинішній стан існування людства характеризує його як переважно єдиного суб'єкта взаємодії з природним середовищем. Звичайно, що не всі його суб'єкти однаковою мірою впливають на довкілля, як і різною мірою усвідомлюють необхідність їх вирішення спільними зусиллями.

Так, ще донедавна керівництво СРСР проводило недалекоглядну політику, згідно якої досягнення сучасної науково-технічної та науково-технологічної революції мають виключно негативні наслідки лише в промислово розвинених країнах капіталістичного світу. Це не могло не впливати на стан вітчизняних філософських розробок проблем, пов'язаних із фактично неконтрольованою експансією людини технологічної у сферу природи як всезагального предмета праці. Вони, як правило, з одного боку, спрощували проблематику, оскільки невиправдано – так вимагала ідеологізована форма філософського знання – абсолютизували визначення радянської людини як виключно розумної істоти, яка нібито не здатна діяти непрогнозовано; з другого, необ'єктивно підходили до аналізу змісту філософських творів західних вчених, оскільки ті, по-перше, обслуговують капітал, по-друге, є нібито носіями хибного світоглядного й методологічного підходу до вивчення суспільства.

Слід зазначити, що українська філософська думка, маючи тверде історичне світоглядне опертя у вигляді кордоцентризму та антеїзму, традиційно відстоювала необхідність морально-етичного відношення до навколишнього середовища як материнського лона життя народу. Тому і в царські, і в радянські часи, і особливо після отримання державної незалежності чимало філософів присвятило свої дослідження глобалістиці. Адже до цього їх спонукала ще одна визначальна світоглядно-мотиваційна складова народної свідомості – космічна.

Отже, для вітчизняної філософської рефлексії звичною є проблематика взаємодії людини з природою, народу з іншими народами, ставлення до яких не було антагоністичним, суто етнічним за принципом „свої – чужі”. Тому наш підхід до глобальних проблем сучасності буде ґрунтуватись як на їх розумінні представниками західної філософії, так і на специфіці вітчизняного світосприймання і світорозуміння. Відзначимо, що наша стаття продовжує розробку даної проблеми проф. Воронковою В.Г. [3].

Мета дослідження: визначення тих глобальних проблем сучасності, позитивному вирішенню яких максимально може сприяти філософське як водночас методологічне розуміння світогляду. **Об'єкт дослідження** – проблемне поле сучасного глобалізованого суспільства. **Предмет дослідження** – виявлення засобів їх вирішення в евристичному потенціалі філософського способу мислення і відповідного йому способу життя людини й соціуму.

Обговорення проблеми

Щоб вести плідну і продуктивну дослідницьку аналітику, потрібно чітко визначитись відносно специфіки дослідження об'єкта засобами власне філософської методології в її світоглядному визначенні та спрямуванні. Адже світогляд – це форма самосвідомості, яка виступає в якості мотиваційної домінанти поведінки людини. При цьому ми виходимо з того, що міфологія як первинний і вихідний тип світогляду не лише відображає органічну єдність людини і природи, але залишається субстанційним фундаментом всіх типів світоглядної свідомості взагалі. Це важливо враховувати, аналізуючи глобальні проблеми, з якими зіткнулось сучасне людство. Адже їх не можна вирішити, якщо не враховувати мотиваційні спонукання людини до діяльності, які містять міфологія, релігія та філософія, які у своїй єдності формують її духовний світ.

Оскільки дане дослідження носить філософсько-світоглядний характер, його змістовний виклад буде включати в себе як необхідні мотиваційні складові міфології та релігії. Без цього досить складно, якщо взагалі можливо, вирішити глобальні проблеми сучасного людства, до яких ми відносимо найбільш значимі у своїй небезпечності для його існування.

Перелічимо їх, що необхідно для того, аби в подальшому аналізі в історії філософської думки знаходити відповідні застереження й попередження майбутнім поколінням щодо хибного шляху розвитку суспільства, які видатні мислителі в усі часи висловлювали попри всі небезпеки для їх власного життя. Сучасники, врешті-решт, просто зобов'язані взяти уроки історії для їх виконання, а не просто для інформації.

Отже, соціальну філософію, на наш погляд, найбільшою мірою мають цікавити глобальні проблеми сучасності, серед яких: а) екологічна небезпека; б) процеси маргіналізації суспільства; в) зростання рівня злочинності, тероризм; г) нерівномірність економічного та духовно-культурного розвитку країн; д) релігійний екстремізм; е) інформаційна експансія.

Вибір зумовлений тим, що саме ці проблеми напряму залежать від світоглядно-мотиваційної орієнтації людини. В першу чергу тієї категорії людей, які складають елітні прошарки суспільства, оскільки їх вплив на суспільний розвиток найбільшою мірою визначає творчий характер мімезису. Позиція А.Тойнбі [5] при вирішенні глобальних проблем людства, на наш погляд, повинна проявити себе в якості вирішального методологічного чинника. Як, до речі, й інших видатних представників філософії історії.

А. Західноєвропейська філософія. Попри всі історичні та персональні відмінності, вона у світоглядному та методологічному вимірах має щось спільне і, отже, класичне. Це визначено тим, що об'єктом її дослідження є Буття загалом – від античного Космосу до сучасного міжгалактичного

Універсуму. Звідси й предмет дослідження – Буття під кутом зору пошуку й відкриття в ньому універсальних законів. Це можливо на обранні в якості вихідної аксіоми, згідно якої людина як мікрокосм тотожна макрокосму. Тому вона за своїм об'єктивним покликанням здатна з себе самої пізнати світ в його субстанційних і субстратних характеристиках. Цілком очевидно, що вже у формулюванні принципу єдності мікро- й макрокосму маємо виключно світоглядний підхід, властивий міфології з її сакралізацією природного буття як рідного лоно людини, яке в жодному випадку руйнувати не можна. Навпаки, в нього потрібно постійно вчитись, „брати уроки” того, як саме слід організувати суспільне життя. Це чітко видно вже на прикладі натурфілософії як онтології та її органічному переході в гносеологію. Так, первинними сутностями Буття представниками різних філософських шкіл в усі періоди, починаючи найперше з Античності, є першоелементи – земля, вода, повітря, вогонь. Проте вчення про Буття не зводилось до його пояснення лише на основі сприйняття органами відчуття. Під природою речей поступово почали розуміти їх внутрішню, так би мовити, метафізичну сутність. Отже, якщо першооснови буття беруться як очевидність буття природних об'єктів і процесів, то вони також аксіоматично визнаються людиною в якості необхідних умов її власного буття. Але як буття внутрішнього, душевного, такого, яке потрібно пізнавати, тому що воно хворіє на неспокій, на смерть, на забуття органічної єдності людського організму (тіла) з природним організмом, починаючи від близького довкілля та закінчуючи далекими небесно-зоряними обширами. Визнання переходить у пізнання кожного разу, коли порушення цілісності власного тіла, його хвороба не викликаються зовнішніми чинниками. Тоді потрібно шукати внутрішні причини й чинники. А це вже перехід онтології як вчення про природне буття в онтологію як вчення про буття суцього в самій людині, в будь-якому об'єкті загалом. Тобто перехід онтології в гносеологію.

Зрозуміло, що від самого початку зародження пізнавально-пошукового способу життя воно потребує надання йому пізнавально-дослідницького природознавчого й морально-етичного забарвлення. Адже людину „виводять зі стану рівноваги” також сутності, які визначають її приналежність до суспільства, до певних його форм.

Коли ми нині говоримо про глобальні проблеми сучасності, то всі вони, без перебільшення, зумовлені проявом людського невігластва, ігноруванням органічної причетності людини до субстратної (речовинної) та субстанційної (ідеальної у вигляді закону) основ світобудови. Будучи на 80% створена з води (а мозок навіть на 90%), людина не може розраховувати на те, що, споживаючи забруднену воду, вона не відчує на собі негативні наслідки й не перейде до пошуку причин хвороби. Аналогічно з повітрям, землею та вогнем. Якщо брати міфологічний тип світогляду, з яким, як відомо, мирно співіснувала антична філософія і на основі якого вона фактично виникла (див. праці А.Чанишева [7], О.Лосева [4] та ін.), то його складові – тотемізм, аніматизм, анімізм, магія і фетишизм – органічно перейшли не просто у натурфілософські першооснови Буття, але й у процес обґрунтування необхідності для людини стати на шлях

його пізнання засобами понятійного мислення. Так, Парменід у творі „Про природу” вже веде мову не стільки про буття чотирьох першостихій, скільки про їх єдність у стихії пізнавального мислення. Називаючи свідчення органів сприйняття „туманними гадками смертних”, він скептично оцінює пізнавальні можливості пересічних людей: „Безпомічно ум їх блукає. Бродять вони наугад, глухі й разом сліпі. Нікчемний народ!” [1,с.52]. З його точки зору сутність Буття не можна пізнати на основі образів і свідчень сприйняття. Тільки засобами мислення можна пізнати суще як закон, як незмінне й вічне Буття. „Є буття, а небуття зовсім немає; Тут достовірності шлях, і до істини він наближає. Одне і те ж є мисль і буття. Слово і мисль буттям мають бути. Одне і те ж є мисль і те, про що мисль існує. Адже без буття, в якому її вираження, Мислі тобі не знайти. Не виникає воно, і не підчиняється смерті. Цільне все, без кінця, не рухається й однорідне. Не було в минулому воно, не буде, але все – в нинішньому. Безперервне, одне. Чи йому знайдеш начало? Як і звідки рости?” [1,с.52-53].

Аналогічну позицію займав Геракліт, якого відносять до засновників так званої стихійної діалектики. З одного боку, це справді так, адже стихію вогню він вважав такою, що все перетворює у все. З іншого, вогонь можна тлумачити як розум, який також творить зі всього єдине і в якому все як в одному і єдиному. Тобто, це вже діалектика пізнання через боротьбу протилежностей самого мислення, а не тільки предметно-речових стихій. Визнаючи діалектику стихій: „все тече, все змінюється”, „холодне нагрівається, гаряче охолоджується, вологе висихає, висохле зрошується”, „безсмертні смертні, смертні безсмертні, одні живуть за рахунок смерті інших, за рахунок життя інших помирають” [1,с.18], Геракліт не вважав, що діалектика пізнання має будуватись на ній. Навпаки, діалектика чуттєвого сприйняття заважає пізнати за різноманітністю єдине – розум. Розум – це спільне, загальне, з якого все походить і в якому все пізнається як одне. Проте більшість живе так, немовби у всіх існує якийсь особливий розсуд. Але ж „багатознайство розуму не навчає”, хоча люди охоче йдуть за тими, хто говорить їм очевидні речі, і не розуміють, що слухати слід не голос людей, а логос, який дає можливість „знати все як одне”.

Логос – це закон, загальна основа світобуття. Хто знає закон, той найкращий, хоча б йому протистояли десятки тисяч тих, хто формує свою думку на очевидностях чуттєвої свідомості. Тому люди мають триматись за закон, як за мури/стіни фортеці, мають йти за найкращими. Оскільки цього не було, він зневажливо ставився до людей, дивлячись на них, плакав...

Нині, оскільки людство у своїй історії не дослухалось до Буття сущого як Буття Закону, воно також „плаче”, адже загрози виникли для його існування цілком реальні. На цьому наголошував у ХХ ст. видатний мислитель М.Гайдеггер: „І хоча ми завжди і всюди перебуваємо у відповідності з Буттям сущого, на поклик Буття ми зважаємо рідко. Відповідність Буттю сущого залишається нашим постійним місцеперебуванням. Проте спеціальною і втілюваною нами домінантою поведінки вона постає досить рідко. Тільки коли це відбувається, ми вперше. Власне, відповідаємо тому, з чим має справу

філософія, яка крокує шляхом до Буття суцього. Відповідність Буттю суцього і є філософія, одначе тоді й тільки тоді, коли ця відповідність здійснюється і саме тому розкривається й розширює своє розкриття” [6,с.120]. Перш, ніж зробити логічний висновок із наведеної думки, відзначимо, що філософія „існує в мелодії відповідності, налаштованої на голос Буття суцього. Ця відповідність є якесь мовлення. Вона знаходиться на службі у мови. І ...мислення, як відповідність, знаходиться на службі у мови. ...Тому без достатнього осмислення мови ми ніколи по-справжньому не узнаємо, що таке філософія в якості зазначеної відповідності, що таке філософія як особлива манера розповіді” [6,с.122-123]. Отже, людство прийшло до сучасного глобального драматичного і навіть трагічного стану через те, що, на жаль, не послуговувалось філософськими настановами видатних мислителів відносно того, як саме йому потрібно взаємодіяти як між самими людьми, так і всім разом із природним довкіллям. Воно у переважній більшості своїх членів визначає спосіб життєдіяльності не буттям суцього, а буттям образів сприйняття, фактично – буттям матеріальних об’єктів, а не буттям об’єктивних законів як адекватних представників суцього в його незмінному й вічному субстанційному статусі. Між тим вже уважне пізнавальне сприйняття природного буття, як і буття людей в їх природно-тілесній визначеності, дає підстави виразити його у визначеннях мислення. Тобто – як єдність різноманітного, оскільки мислення і є уміння об’єднати сприйняття різноманітного для відчуттів буття в буття єдиного і спільного для нього розуму, інструментом якого є загально-родові поняття. Буття кличе людину як потенційно розумно-пізнавальну істоту не лише видимою різноманітністю свого матеріально-об’єктного наповнення, але також своєю єдністю, своїм об’єктивним розумом. Адекватною відповіддю на такий поклик і має стати філософський тип світоглядної мотивації поведінки людини як такий, що увібрав у себе особливості міфологічного та релігійного типів світогляду. Філософія не розповідає про Буття звичними словами, усвідомлюючи, що слово, маючи предметно-речовий корелят, здатне зосередити увагу людини на сприйнятті видимого і, як наслідок, відвернути від пізнання суцього в ньому. А лише воно має статус вічного, незмінного, постійного у своїй нествореності, відтак – статус закону як прояву об’єктивного розуму. Розуміння неодмінно призводить до уміння діяти на рівні Буття суцього, адекватно представленого для людини не Всесвітом, який охопити як єдиний об’єкт пізнання неможливо, а історією пізнання, представлену текстами всіх його суб’єктів. Йдеться про систему мовлення як, з одного боку, матеріального носія об’єктивного розуму, з іншого, як наочну систему об’єктивованого мислення, яке служить мові тим, що знаходить його в ній. Філософія, таким чином, є системою мовомислення, а не словоговоріння, як це має місце у міфології та релігії. „Досить рідко” (як зазначає М.Гайдеггер) розум у філософській якості трансформується в розуміння та уміння діяти розумно якраз тому, що в діяльності людства майже абсолютно домінує не стільки субстанційний, скільки субстратний спосіб буття. Міфологія, не облагороджена філософським типом мисленням, попри

освячення Буття та інші переваги, про які ще йтиметься, спонукає людину до надання слову матеріально-речових форм, тобто фактично підштовхує її до активного втручання у природне середовище. Із плином часу це стає небезпечним. Релігія як тип інтроспективного світоглядного мислення забороняє таке втручання. Але, закликаючи людину до самопізнання, вона, особливо у своїй інституціональній формі, вимагає від неї не стільки розвитку самопізнавального мислення, скільки освячення і благоговіння перед містичною істотою як суб'єктом світотворчості. Тому, говорячи про смиренність людини, вважає погорду ледь не головним гріхом людини і, як наслідок, перешкоджає розвитку філософського світогляду, який апелює до необхідності утвердження в суспільстві системи свободомислення. Звичайно, не варто абсолютизувати філософію в її прагненні до розвитку в людини навичок автономного мислення. Адже вона, як і релігія, неоднорідна у своїх змістовних гуманістичних пошуках. Церква, забороняючи втручання людини у природу, виходила з тих міркувань, що це втручання у створене Богом гармонійне Буття суцього. Філософія, розробляючи методи і методологію пізнання і пропонуючи їх суспільному загалу, також творить „гріх”. Адже одних лише застережень щодо їх застосування в цілях самопізнання недостатньо, щоб людина не використала їх в якості ефективних засобів перетворення природи. Так, Ф.Бекон, пропонуючи емпіричну методологію дослідження природи, все ж радив накладати ваги на розум, аби той не підштовхував людину до експериментів над нею, не виносив експеримент як засіб пізнання за межі свого кабінету. „Знання і здібності людини збігаються, адже пізнання причини ліквідують результат. Природа перемагається тільки підлеглистю їй, і те, що у спогляданні постає як причина, в діянні постає правилом” [2,с.12]. Не можна сказати, що ці судження в статусі умовиводів невідомі (не відомі) широкій інтелектуальній еліті, включно з промислово-технологічною. Проте, на жаль, вони не стали правилом для матеріально-виробничої практики, яка вивела експеримент за межі науково-дослідницьких лабораторій, перетворивши їх у глобальне всепланетне й навіть ноосферне виробництво з важкими наслідками як для всезагального предмета праці, яким є природа, так і для самої людини як головного суб'єкта праці. І якщо на Заході, де все-таки кожен високоосвічений науковець отримує диплом доктора філософії з певної галузі знань, врешті-решт, десь із середини ХХ ст. усвідомили, що філософія – це не просто методологія пізнавально-пошукового мислення, але, головним чином, засіб до самопізнання, тому перейшли до природо- й, отже, людиноохоронних технологій, то в колишньому СРСР, а за інерцією й у сучасній Україні, такого гуманістично-прогностичного розуміння філософії, насамперед у політичній та олігархічно-промислової еліти фактично немає.

Ось чому вкрай важливо не тільки залучати філософську громадськість до аналізу й вирішення глобальних проблем сучасності, але й до власної духовної спадщини. Це наша, так би мовити, приватна власність, яку варто осягнути саме як схильність народу загалом, особливо ж його духовних провідників до побудови суспільства на органічній єдності з природним

довкіллям. Слід також враховувати, що під „нашою” власністю не слід розуміти власність усього населення. Це власність тих людей, хто не лише став на шлях самопізнавального світопізнання, але й здатний діяти відповідним чином. Поет Євген Євтушенко писав: „Народ, хто сам себе не врет. Народ, хто враг духовної лени. Лише той, хто мислить, той народ. Все остальное – население”. Причому, як ми бачили (див. посилання на Парменіда – „нікчемний (вздорний) народ”), це відомо від самого початку виникнення філософії. Б. Українська філософія. Сподівання на те, що тут можна знайти адекватні відповіді на гармонійну взаємодію людини з природою, ми пов’язуємо зі вже наведеними особливостями української народної ментальності. На них у своїх працях звертають увагу сучасні філософи А.К.Бичко та І.В.Бичко, В.С.Горський. Антеїзм. Любов’ю до матінки-землі, до неньки-України як певної території просякнута вся фольклорна народна творчість, починаючи з доби Київської Русі й до нашого часу. Хоча тут слід вести мову насамперед про літературно-мистецьку еліту, яка у своїй народній, а не політичній іпостасі, не сприйняла ідеї її перетворення на державну чи колгоспно-кооперативну власність.

Космізм. Тісно пов’язаний із антеїзмом, тому що погляд людини, відриваючись від земних душевних турбот, знаходить собі відпочинок у небесно-космічній безкінечності й вічності. Але це такий відпочинок, який спрямовує душевні порухи на пізнання вічного й безкінечного, а не тільки його сприйняття. Це вже глобальний погляд на Буття суцього, не затьмареного, як висловлювався Святий Августин, примарністю часу і простору. В поетичній формі це чудово виразив Михайло Петренко у пісні, яка стала народною, тому що адекватно відобразила сутність його душевно-духовних мандрів: „Дивлюсь я на небо, та й думку гадаю: „Чому я не сокіл? Чому не літаю? Чому мені, Боже, ти крилець не дав, Я б землю покинув і в небо злітав. Далеко за хмари, подалі від світу. Шукать собі долі, на горе привіту. І ласки у Сонця, у зірок прохатъ. І в світі їх ясним себе показатъ”” [8].

Думку гадати – це розмірковувати, а не просто вгадувати. Тут не просто індивідуалізм, адже думка – це не „мнение”, корінь тут – ум, розум, розуміння, бажання діяти не суб’єктивно, а злагоджено на рівні космічної єдності, оскільки із людьми земними, пригніченими й приземленими у своїй свідомості знайти порозуміння досить складно. Звідси вихід – діяти водночас антеїстично й космічно, в єдності мікро- й макрокосму. Т.Шевченко у поетичному есе „Думи мої”, відмічаючи: „Думи мої, думи мої, Лихо мені з вами”, мав на увазі складність злагодженого спілкування з приземленими земляками, рівень роздумів яких не йшов від побутових проблем до проблем Буття суцього. Глибокі думи незвичні для звичайної людини, тому поет пише: „Бо вас лихо на світ на сміх породило, Поливали сльози... Чом не затопили, Не винесли в море, не розмили в полі? Не питали б люди, що в мене болить, Не питали б, за що проклинаю долю, Чого нуду світом? „Нічого робить”, – Не сказали б на сміх...” [8]. Відомо, що серед головних причин драматично-трагічного шляху розвитку людства і чинник невігластва досить значної його кількості. Сміючись над думами мислителів, воно якраз і наражається на небезпеки глобального

характеру, тому що не дає собі ради зі свавільною волею. Кордоцентризм. Також чи не найбільшою мірою знаходимо у народній фольклорній творчості, авторами якої, цього не треба забувати, є все ж таки видатні його представники, „кращі”, як називали мудреців в античній давнині. Ті ж таки „Думи мої” Т.Шевченко закінчує проголошенням сердечної любові до „вбогих духом”, які колись-таки мають отямитись від невігластва. „Думи мої, думи мої, Квіти мої, діти! Виростав вас, доглядав вас – Де ж мені вас діти?.. В Україну ідіть, діти! В нашу Україну, Попідтинню, сиротами, А я тут загину. Там знайдете щире серце І слово ласкаве, Там знайдете щирю правду, А ще, може, й славу... Привітай же, моя ненько! Моя Україно! Моїх діток нерозумних, Як свою дитину” [8].

Висновки

Пізнавальне відношення людини до світу з'явилося разом із філософією, заснованою на вихідному принципі світобудови – подібне творить подібне. Звідси ідея єдності людини/мікрокосму і природи/макрокосму. Звідси ж заклик філософії до людини – пізнай себе саму. А людина стане людиною в якості суб'єкта відповідальної життєдіяльності лише тоді, коли максима Р.Декарта „Я мислю, отже, Я існую” стане світоглядно-мотиваційною домінантою її повсякденної поведінки. Чим більшою буде чисельність таких людей, тим більшою мірою вони будуть виконувати функцію атрактора – центру притягання до себе неординарних і безпорадних, тим суттєвішою буде їх орієнтація на творчий мімесис.

Нині вже час не тільки прийти в Україну „Вашингтону з новим і праведним законом”, але й прийти в суспільну свідомість глобальному мисленню. М.Костомаров у „Книзі Буття українського народу”, разом із Т.Шевченком та іншими видатними його представниками, сподівався на те, що саме українці врятують світ. Чи не може стати його пророцтво сучасною національною ідеєю, яку ніяк наше суспільство не знайде?.. Перспективи подальших досліджень слід, очевидно, вести саме в напрямку пошуку шляхів перетворення пізнавального мислення в адекватний його змісту спосіб життя.

Перспективи подальших наукових досліджень

- аналіз глобальних проблем сучасності в контексті нових соціальних процесів.

Література:

1. Антология мировой философии: Античность. – Мн.: Харвест, М.: ООО „Издательство АСТ”, 2001. – 960 с.
2. Бэкон Ф. Новый органон: Сочинения: в 2 т. / Бэкон Ф.; [сост., общая ред. и вступит. статья А.Л. Субботина]. – М.: Мысль, 1972. – Т.2. – 582 с.
3. Воронкова В.Г. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри. Монографія. – Запоріжжя, Видавництво ЗДІА, 2010. – 272 с.
4. Лосев А.Ф. Дерзание духа / Лосев А.Ф. – М.: Политиздат, 1988. – 366 с. – (Серия «Личность. Мораль. Воспитание»).
5. Тойнбі А. Дослідження історії: У 2-х т. – К.: Основи. – 1995. – Т. 1. – 614 с.; Т.2. – 406 с.
6. Хайдеггер М. Что это такое – философия? / Хайдеггер М. // Вопросы

філософії. – 1993. - №8. – С.107 -123.

7. Чаньшев А. Начало философии/А.Чаньшев. – М.: Изд. МГУ, 1982. – 184 с.

8. Шевченко Т.Г. Думи мої, думи мої : Повне зібрання творів: в 20 т. / Шевченко Т.Г. – К. : Наукова думка,

Жадько В.А. Глобальные проблемы современности как объект философской рефлексии.

В статье определяются те аспекты глобальных проблем современности, которые эффективно могут быть исследованы средствами философской рефлексии.

Ключевые слова: философия, глобальные проблемы современности, объект, рефлексия, мировоззрение, типы мировоззрения

Zhadko V.A. Global problems of the modernity as object of the philosophical reflection.

In the article the essence of present day's global problems which can be cognize by philosophical reflection are discussed.

Key words: philosophy, global problems of the modernity, object, a reflection, outlook, types of outlook.